

کشف حجاب

موسی حقانی

هر ملتی با اتکا به تاریخ و فرهنگ خود زندگی می‌کند و پایداری و پایداری هر قومی در مقابل تندباد حوادث در گرو ارتباط تنگاتنگ آن با پیشینه تاریخی و فرهنگی خود است. به هر اندازه که پشتوانه فرهنگی و تاریخی ملتی قوی باشد رسوخ و نفوذ بیگانه نیز در میان آن ملت سخت‌تر می‌شود. استعمار به شکل نوین آن با درک این موضوع، دریافت که لازمه چپاول پایدار هر کشوری، رخنه در فرهنگ و ایمان مردم آن کشور است. ملت از خود بیگانه و بی‌هویت به راحتی تسلیم بیگانگان می‌گردد و شتابان‌تر کشور خود را تسلیم می‌کند. بر همین اساس، دشمن با تکیه بر پاره‌ای از ضعفهای ملتهای مورد هجوم، سعی می‌کند با ارائه تصاویری غیرواقعی از مظاهر فرهنگی آنان ضمن ایجاد انزجار نسبت به فرهنگ بومی، زمینه‌های گرایش به فرهنگ غربی را فراهم سازد. با تحقق این هدف، استعمارگر مهاجم، دیگر بیگانه تلقی نمی‌گردد و حضور وی به بهانه کمک به پیشرفت و ترقی گرامی داشته می‌شود.

مسئله زنان و حجاب آنان در تهاجم فرهنگی غرب به کشورهای اسلامی، به علت جایگاه ویژه زنان در نظام تربیتی - فرهنگی این جوامع مورد توجه ویژه استعمارگران قرار گرفت. زن نخستین و اصلی‌ترین پایگاه تربیت انسانها و نیز قوام‌بخش تکاپوی تربیتی - فرهنگی جوامع انسانی است. به هر میزان سنگربان این سنگر اصلی از قوام فرهنگی متعالی برخوردار باشد، رسوخ به داخل جوامع سخت‌تر و مدافعان آن در دفاع از کیان دینی - ملی خود راسخ‌تر خواهند بود. با توجه به نکات فوق، استعمار به منظور دور کردن زنان از جایگاه پراهمیت خود در مرحله اول و تنزل دادن آنان به عنوان ابزار کامیابی بلهوسان در مراحل بعدی با شعار ظاهر فریب آزادی زنان به فعالیت پرداخت نخستین کسانی که در ایران به خدمت این پروژه استعماری درآمدند وابستگان به جریانات ساخته استعمار، نظیر بایان و بهائیان و عناصر صهیونیست، بودند. قره‌العین از سران باییه، نخستین زنی بود که کشف حجاب را طرح و خود مبادرت به آن نمود. در پی وی و

در آستانه کودتای سوم اسفند، خانواده دولت‌آبادی و به‌طور مشخص صدیقه دولت‌آبادی که از خانواده‌های وابسته به بایه بودند اقدام به ترویج کشف حجاب خانواده در سالهای حاکمیت رضاخان نیز در این زمینه چشمگیر بود. پس از کودتای رضاخان، عده‌ای از جوانان صهیونیست، با طرح این موضوع که حجاب در شریعت موسی (ع) جایگاهی ندارد، اقدام به کشف حجاب نمودند و در روزنامه‌های خود به ترویج این موضوع و مسئله آزادی زنان پرداختند. همزمان، جریان‌های لائیک با استهزاء حجاب زنان مسلمان ایرانی، آزادی زنان را از قید و بند شریعت ترویج نمودند. کانون ایران جوان به سردمداری علی‌اکبر سیاسی از طریق روزنامه ایران جوان و جلسات فرهنگی خود، حزب ایران نو تیمورتاش و حزب رادیکال علی‌اکبر داور از طریق منشورات خود، روزنامه شفق سرخ به مسئولیت علی دشتی و... همگی در پی فراهم کردن زمینه‌های ذهنی و فرهنگی کشف حجاب و انحطاط فرهنگی - دینی زنان ایران، البته با شعار آزادی، زنان بودند. زمینه‌سازیهایی فوق که در دوره پهلوی شتاب بیشتری پیدا کرد و با هماهنگی شخص رضاخان صورت می‌گرفت در ۱۷ دی ماه ۱۳۱۴ به صورت فاجعه‌ای ملی به ظهور کامل رسید.

استعمار و عامل داخلی آن، رضاخان پهلوی، با قطع امید از ثمربخشی زمینه‌سازیهایی فرهنگی برای تحقق یافتن کشف حجاب، متوسل به روشهای خشونت‌آمیز شد و جامعه دینی ایران را که با اتکاء به فرهنگ غنی اسلامی در مقابل ترفندهای آنان مقاومت می‌کرد با معضلی جدی روبه‌رو ساخت. اجبار زنان به کشف حجاب، با حضور رضاخان به همراه همسر و دخترانش - البته بدون حجاب - در ۱۷ دی ماه ۱۳۱۴ در مراسم فارغ‌التحصیلی دانشسرای مقدماتی رسماً آغاز شد. خانواده نظامیان و رئیس‌ان و کارمندان ادارات دولتی نخستین قربانیان این فاجعه بودند. البته اجرای کشف حجاب در بین این طبقات نیز به راحتی صورت نپذیرفت. هرگونه مقاومتی در مقابل اجرای توطئه کشف حجاب با سرکوب شدید نیروهای دولتی مواجه می‌شد. زنان عقیف، دختران و دخترکان پاکدامن از تعرض سبانه عوامل دیکتاتور مصون نبودند و در صورت بر سر گذاشتن روسری و چادر مورد ضرب و شتم قرار می‌گرفتند. آنچه در این جریان شایان توجه است مقاومت جانانه و روحیه تسلیم‌ناپذیر زنان ایرانی است که علیرغم شعار ظاهر فریب آزادی زنان از یک سو و عادات و تصورات جاهلی برخی از مردان که هیچ فعالیت اجتماعی‌ای را برای زنان قائل نبودند از سوی دیگر، به مخالفت با توطئه کشف حجاب پرداختند. برخی از خانواده‌ها از عزیمت دختران خود به مدارس جلوگیری کردند، برخی از زنان مدتها از منزل خود مخارج نشدند، عده‌ای نیز با استفاده از پالتوهای لبه‌دار و کلاه، حتی المقدور، سعی در حفظ حجاب خود داشتند. شش سال

فشار بی‌امان نیروهای دولتی در تمامی نقاط ایران برای منع زنان از استعمال هر نوع حجاب ادامه یافت. با فرار رضاخان از کشور، پوچ بودن تلاش آنان برای استحاله فرهنگی زنان پاکدامن ایرانی آشکار شد و زنان مجدداً با استفاده از حجاب در معابر عمومی حضور یافتند.

مجموعه حاضر نشان‌دهنده گوشه‌هایی از این فاجعه ملی است. با دقت در این تصاویر چند مسئله قابل تعمق به نظر می‌رسد:

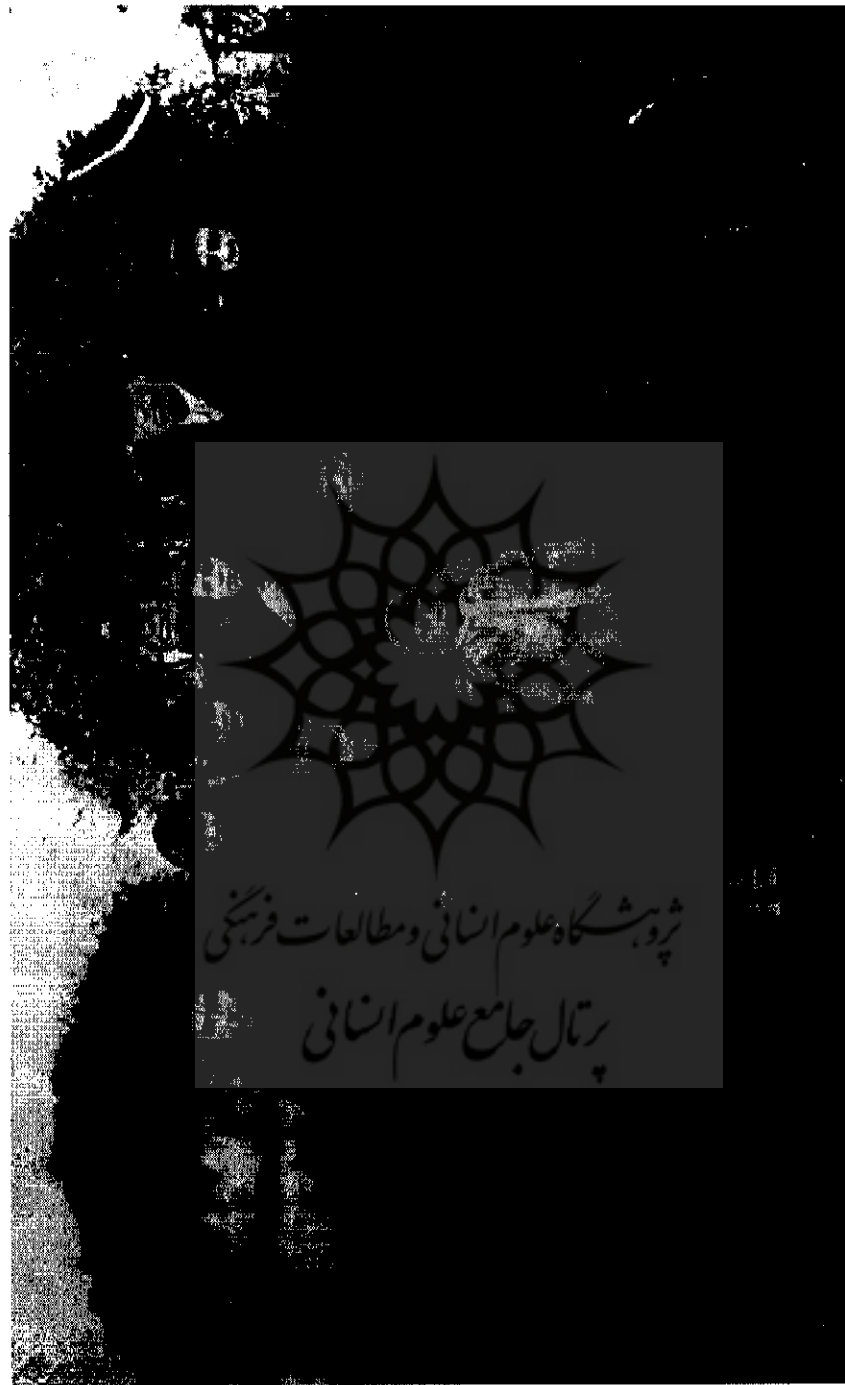
۱. پیشقدمی اقلیتی از زنان در امر کشف حجاب که عمدتاً از وابستگان شخصیت‌های درجه یک رژیم پهلوی بودند؛

۲. حضور اجباری عده‌ای از زنان نظامیان و کارکنان ادارات و محصلان در جلسات کشف حجاب؛

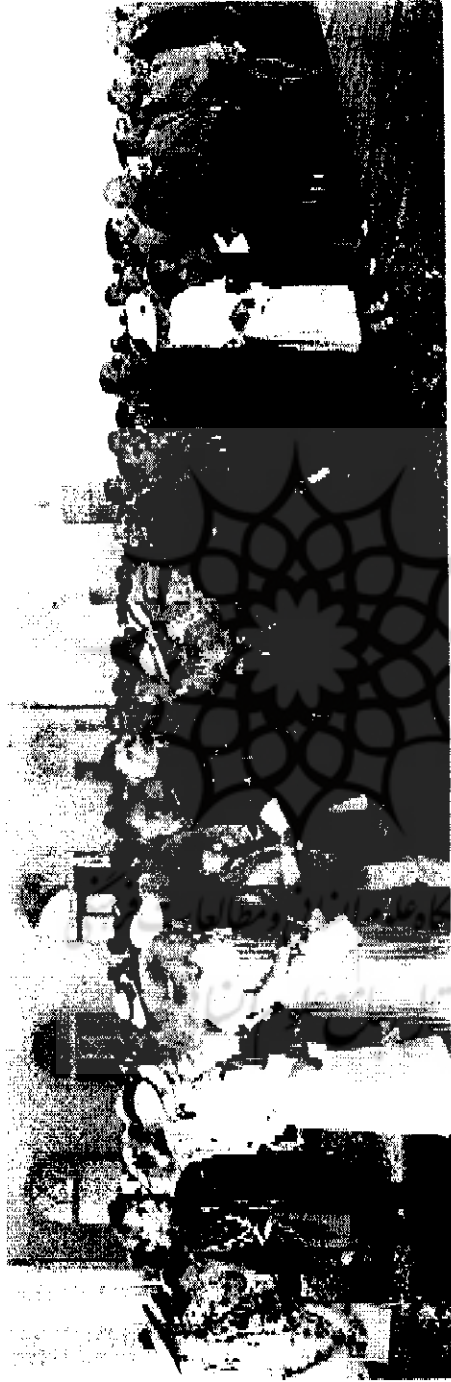
۳. اکراه زنان از حضور بدون حجاب در مجالس کشف حجاب و استفاده از کلاه و یقه پالتو برای پوشاندن موی سر خود؛

۴. حضور مأموران دولتی در عکسها که حاکی از اجباری بودن حضور در مجالس کشف حجاب می‌باشد.

در پایان متذکر می‌شود انتخاب عکسها و تهیه زیرنویس آنها توسط همکار محترم خانم مریم مهرباب محسنی انجام گرفته است که بدین وسیله از زحمات ایشان تشکر و قدردانی می‌شود.

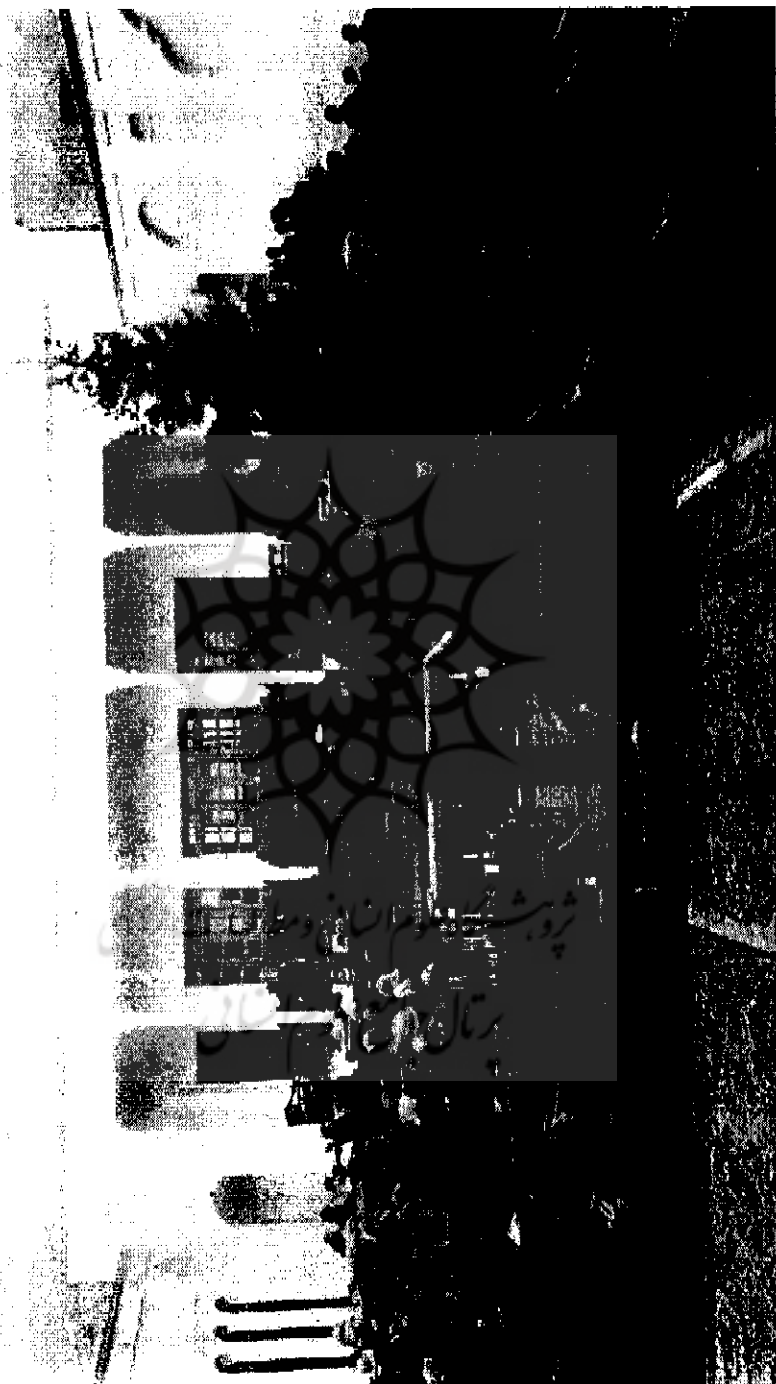
اعضای یک خانواده ایرانی قبل از واقعه کشف حجاب، حدود سال ۱۳۱۲ [۳۳۳-۱]

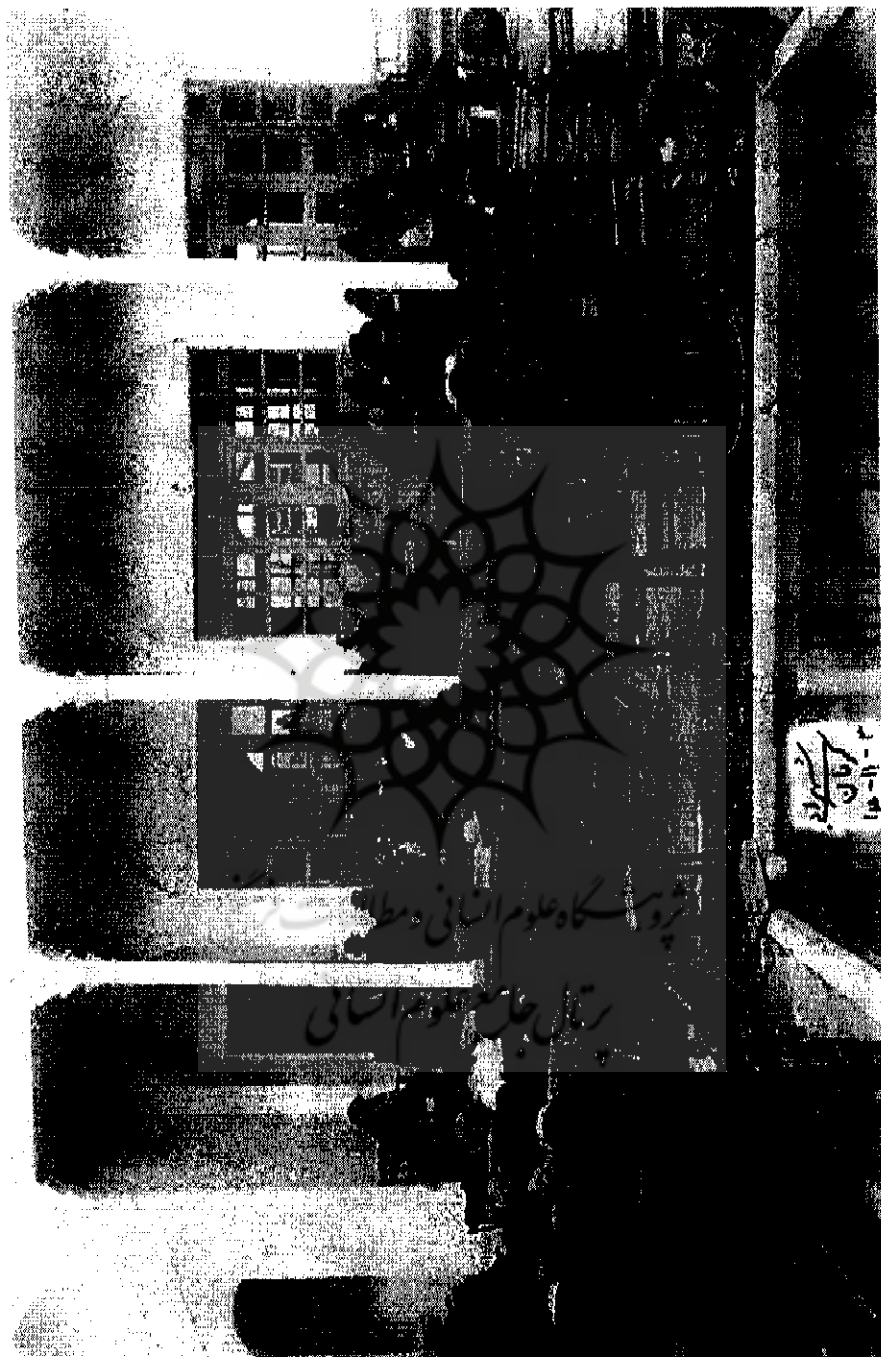
رجال و مقامات کشوری و لشکری به اتفاق همسرانشان در مراسم کشف حجاب از راست: ۲. حسن اسفندیاری (مختتم السلطنه) ۳. محمود جم
۴. سرلشکر اسماعیل امیرفضلی ۷. سرلشکر کریم پوذرجمهری ۸. شهید احمد امیراحمدی ۹. سر تپ محمد میند ۱۱. حاجی علی
رزم آرا و در پشت سر وی عباس صدیق ۱۵. صادق صادق (مستشارالدوله) ۱۶. سرلشکر مرتضی بزدانپناه [۴۷۱-۴]

زنان و مردان شرکت‌کننده در مراسم پس از کشف حجاب در کرمان [۲۱-۲]

زنان و مردان شرکت‌کننده در مراسم کشف حجاب در کرمان | ۱۳۹۹-۱۱

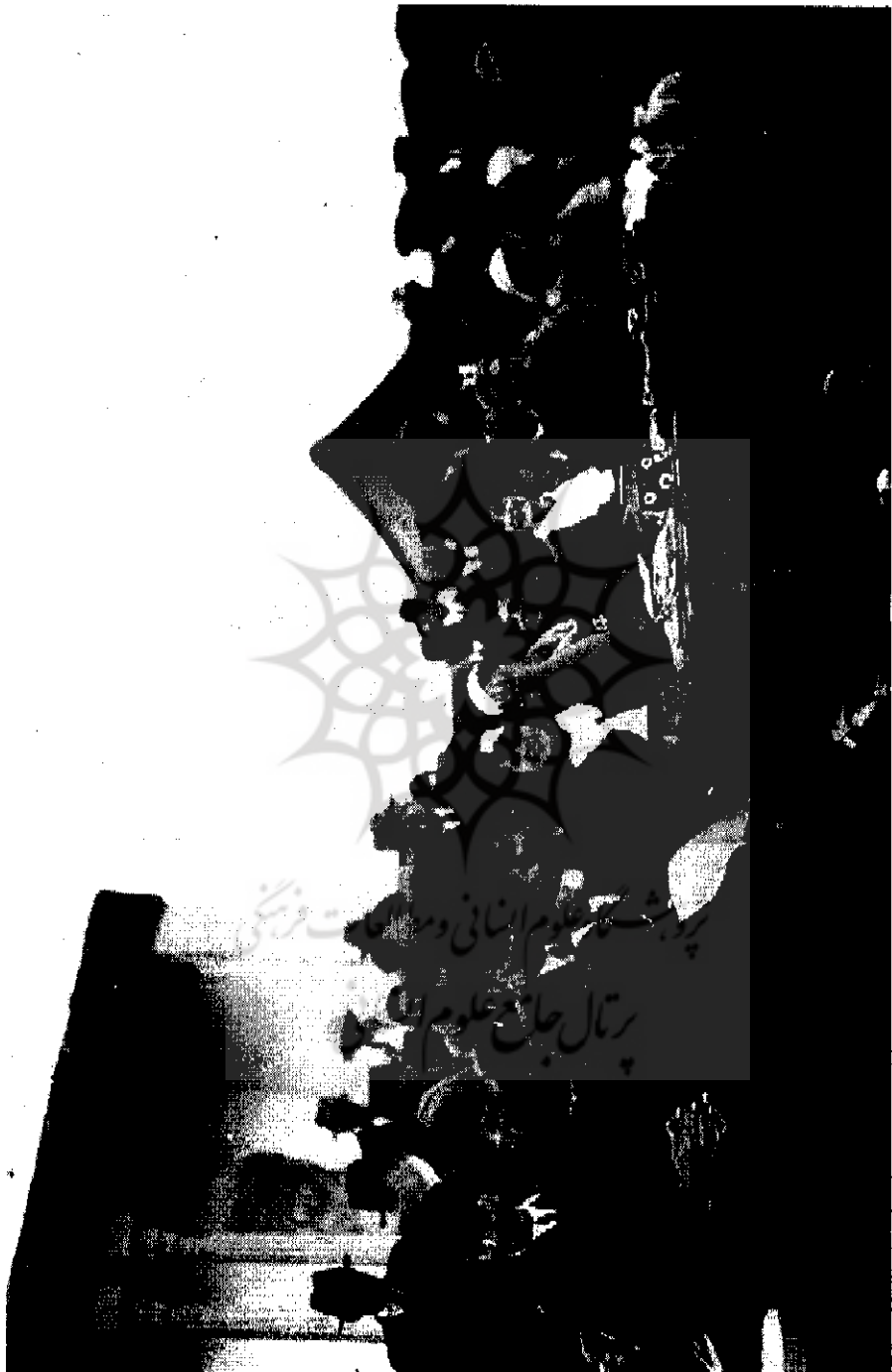
پروژه گاه علوم انسانی و مطالعات
مکانی تاریخ و مردم شناسی

کتابخانه
کرمان
۱۱-۱۱-۱۳۱۴

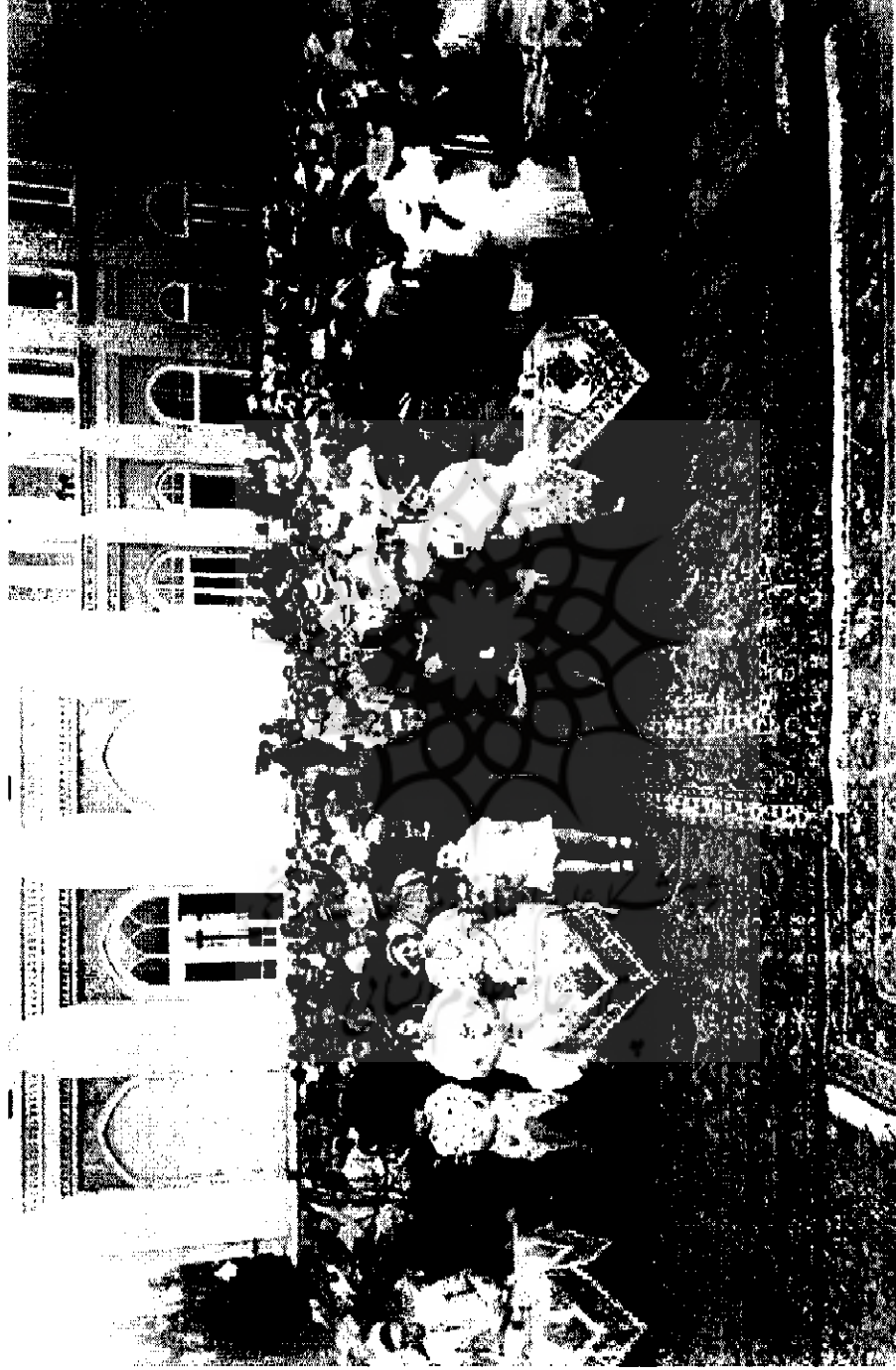
عده‌ای از زنان و مردان شرکت‌کننده در مراسم کشف حجاب در کرمان، سوم بهمن ۱۳۱۴ [۱-۲۵۶۵]

جمعی از زنان و مردان شرکتکننده در جلسه وزارت معارف پس از واقعه کشف حجاب در قم، ۱۹ بهمن ۱۳۱۴ [۱۳۱۴-۵۰۹-۱۴]

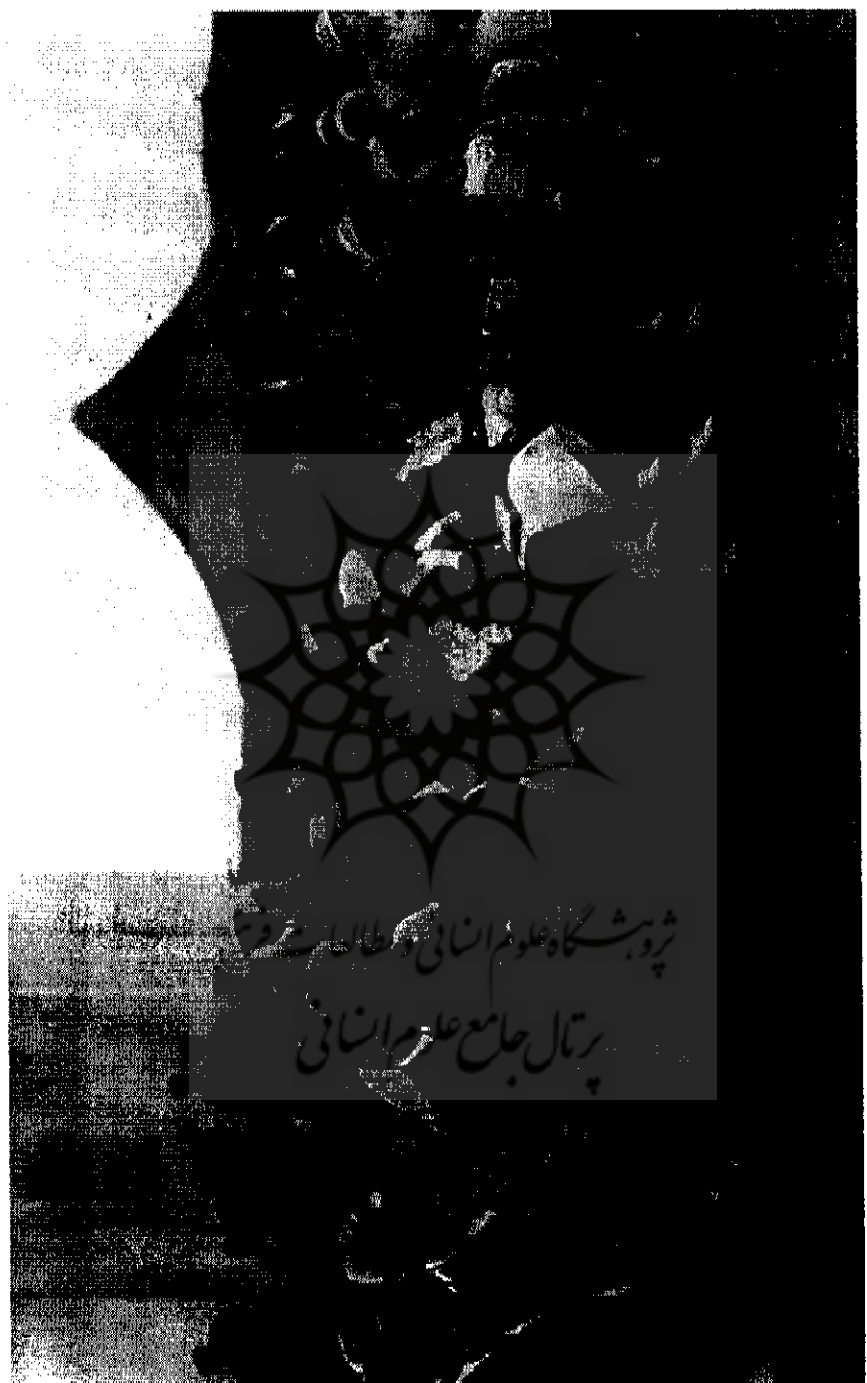
محمدعلی فروغی نخست‌وزیر به اتفاق صدر وزیر دادگستری در یکی از مراسم کشف حجاب، در سال ۱۳۱۴-۱۳۱۹

جمعی از مقامات کشوری و لشکری شرکت‌کننده در مراسم زرتشتیان به مناسبت کشف حجاب - از راست: ۱. صادق صادق (مستشار الدوله)

۲. سرلشکر اسماعیل امیرنظلی ۳. سرلشکر بوذرجمهری ۴. سرلشکر حسن مالک ۵. صفیه نمازی (فیروز) ۶. سرلشکر محمدامیند

۷. عباس ادهم، و در پشت سر صفیه فیروز صف سوم امیر شرکت‌الملک علم [۸۷۰-۱۳]

شپوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

جمعی از رجال شرکت‌کننده در مراسم کشف حجاب در میدان امجدیه از چپ: ۱. حسن استقبالی (رئیس مجلس شورای ملی)، ۲. وزیر مختار انگلیس در ایران (Hugos Knatchbull)، ۳. محسن صدر (صدرالاشرف)، ۴. محمدعلی فروغی، ۵. شناخته‌نشد، ۶. صفیه نمازی (فیروز) [۱۳۰۰-۱]

شهرشکاه علوم و فناوری اطلاعات تربیتی
مقاله علمی و پژوهشی

زنان و مردان شرکت‌کننده در مراسم کشف حجاب تبریز [۸۷-۶۹۸۶۸ ج]

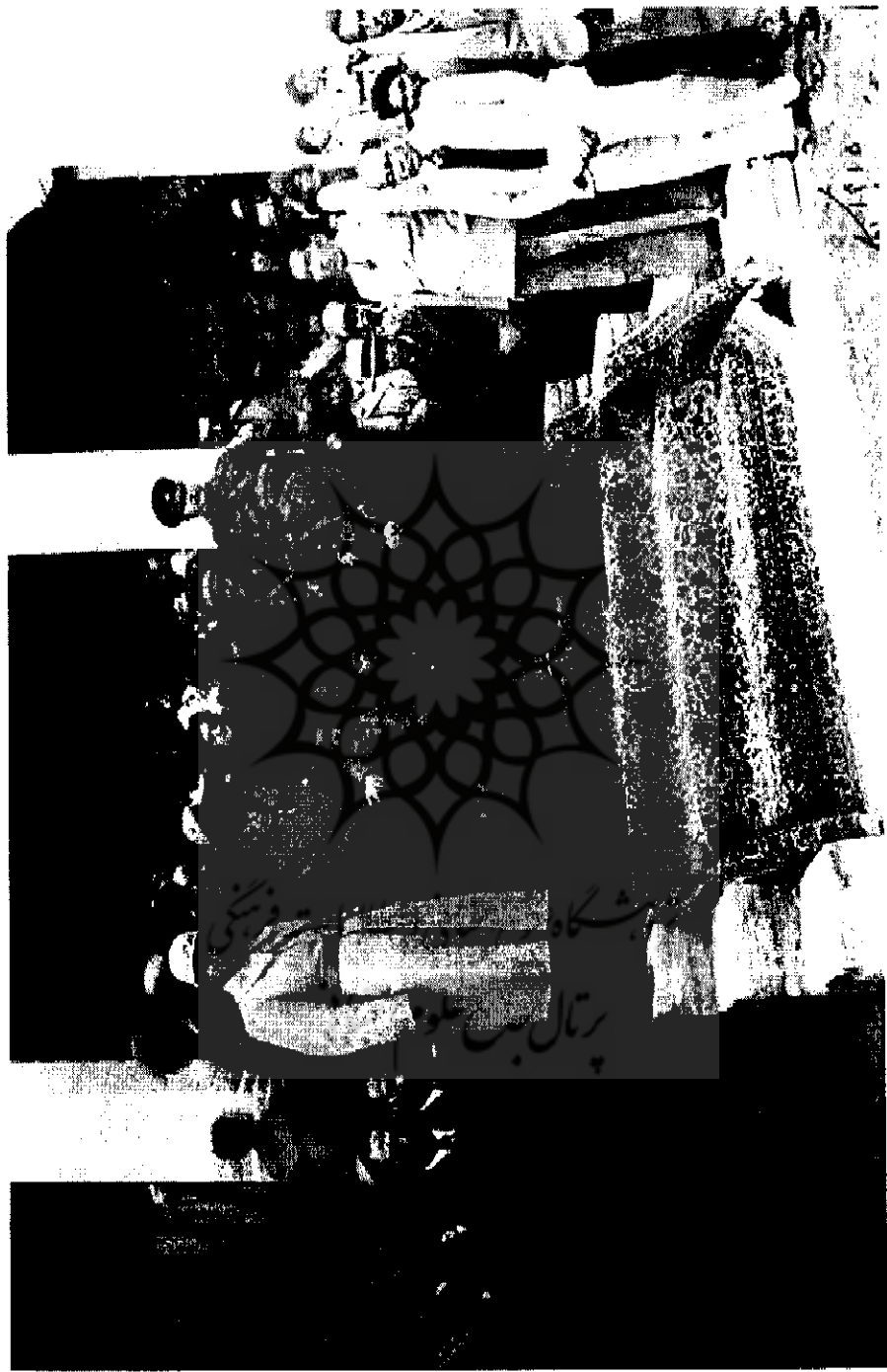
عبدالحسین اورنگ نماینده ادوار مختلف مجلس شورای ملی میان جمعی از زنان و مردان شرکت‌کننده در یکی از برنامه‌های کشف حجاب [۵۹۰-۲۸۸م]

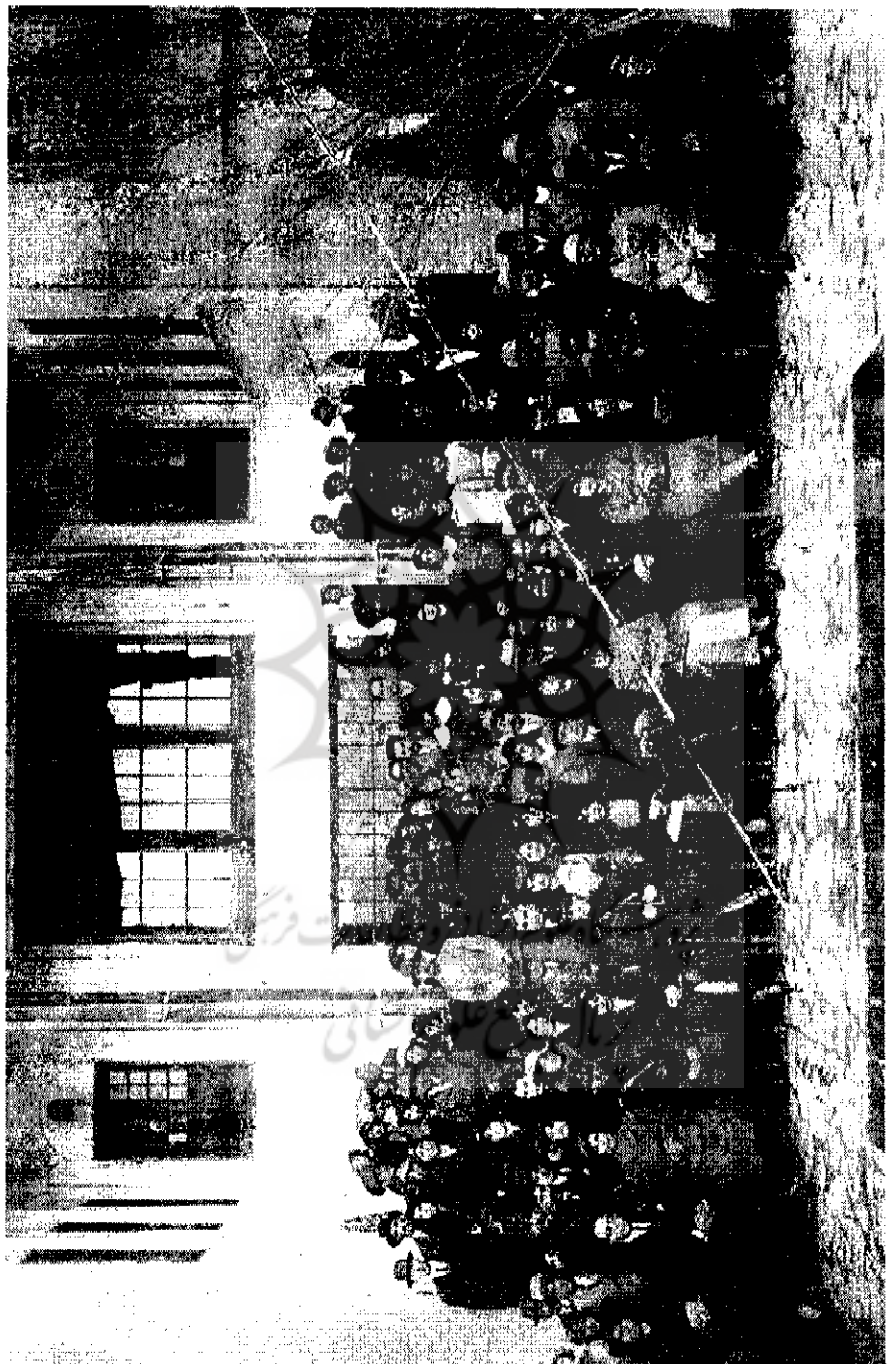
جمعی از زنان شرکت‌کننده در مراسم کشف حجاب کرمان [۱۳۸۲-۱]

جمعی از زنان و مردان شرکت‌کننده در یکی از مراسم رسمی در اداره گمرکات گیلان پس از کشف حجاب [۳۵۸۸-۱]

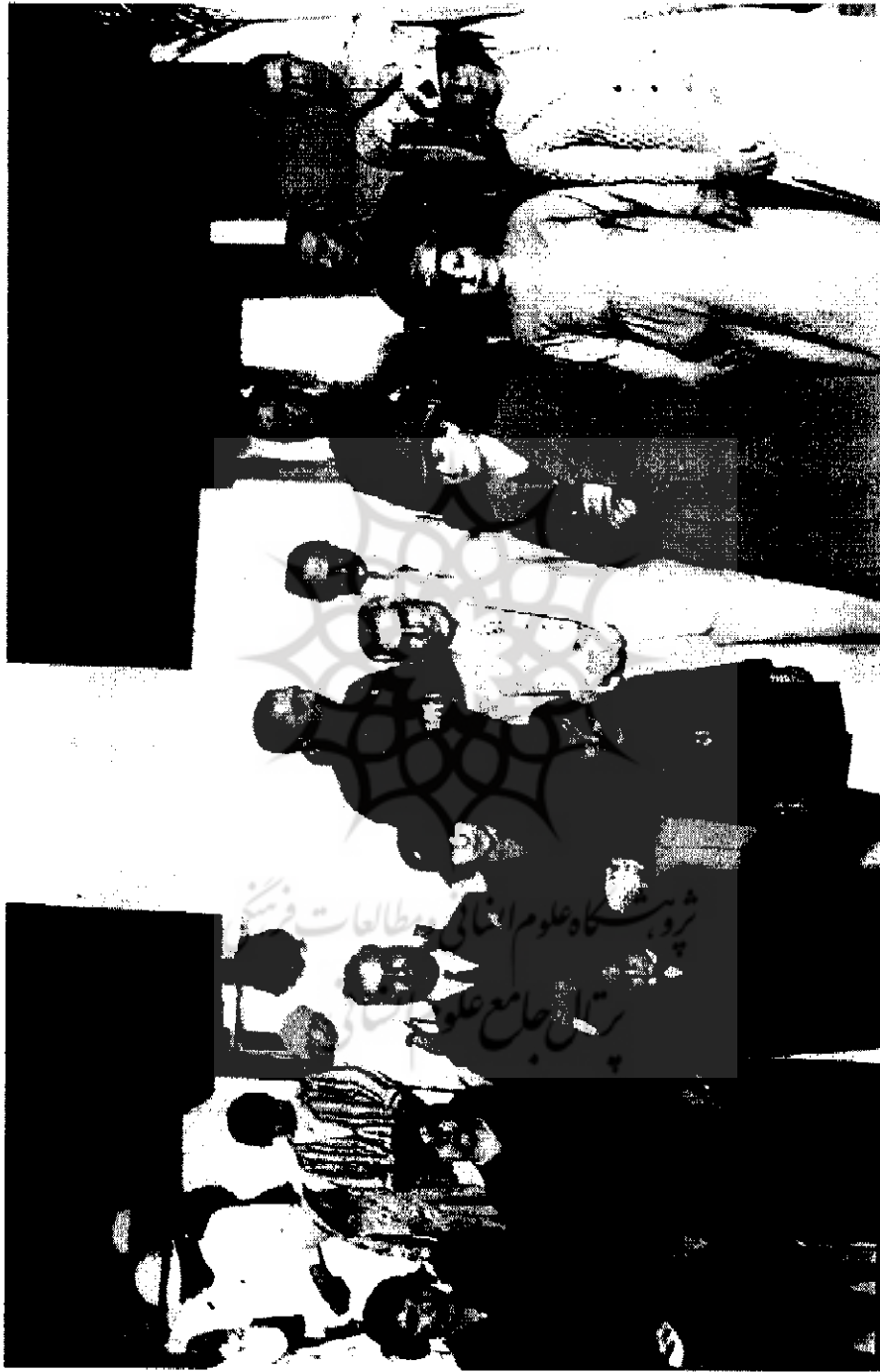

امانالله اردلان، استاندار کرمان به اتفاق جمعی از رئیس‌ان ادارات و همسرانشان در مراسم کشف حجاب، ۱۷ دی ۱۳۱۵ [۳۱۱-۱]

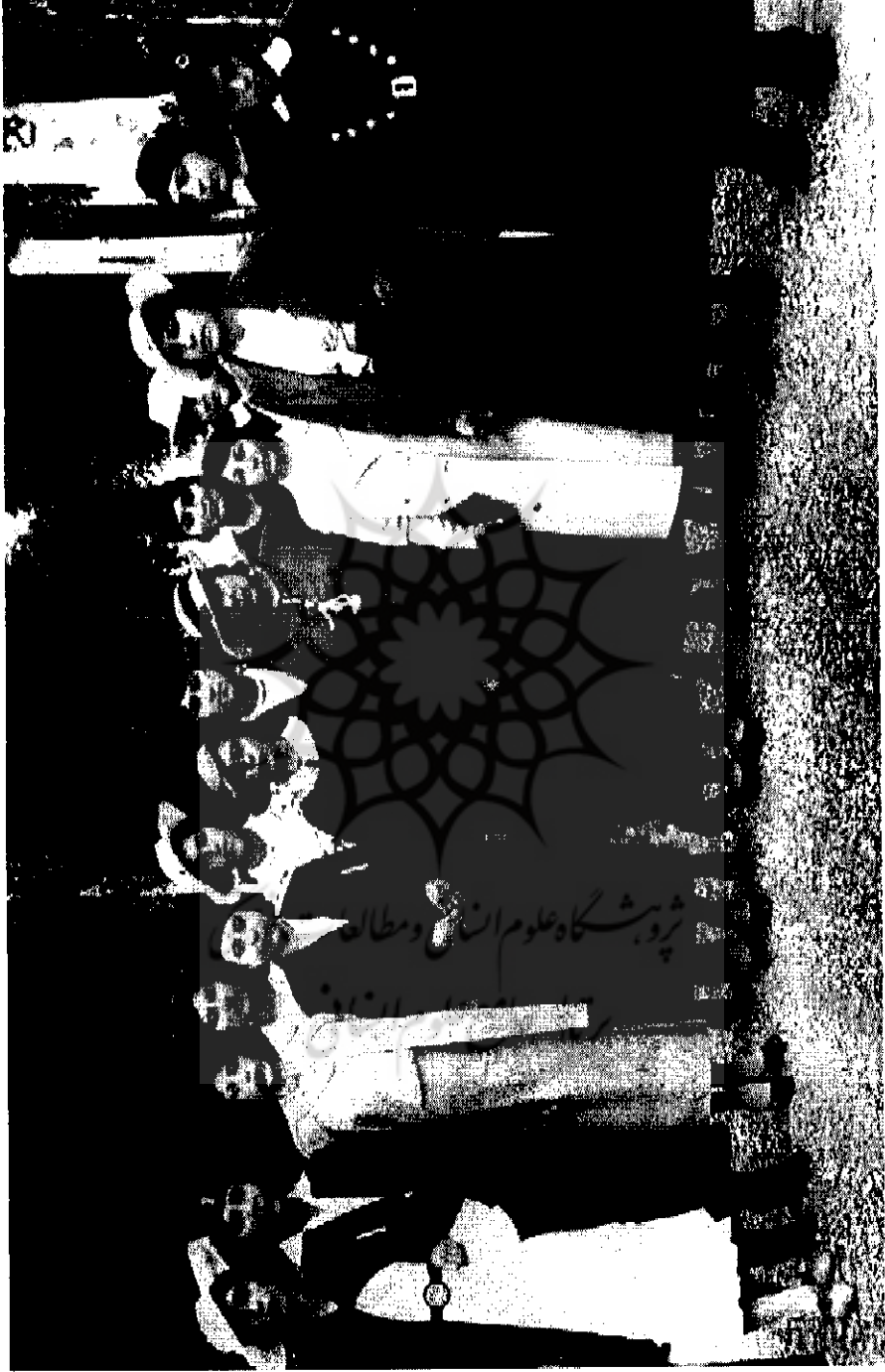

در وسط: اسدالله شمس مکتب‌آرا، استاددار کردستان و در سمت راست وی نفر دوم، منصور میرزا جهانبانی و چپمی از مقامات کشوری و لشکری

به اتفاق همسر ایشان در مراسم کشف حجاب کردستان در منزل محی‌الدین رحیم‌زاده [۵۸۵۴-۱]

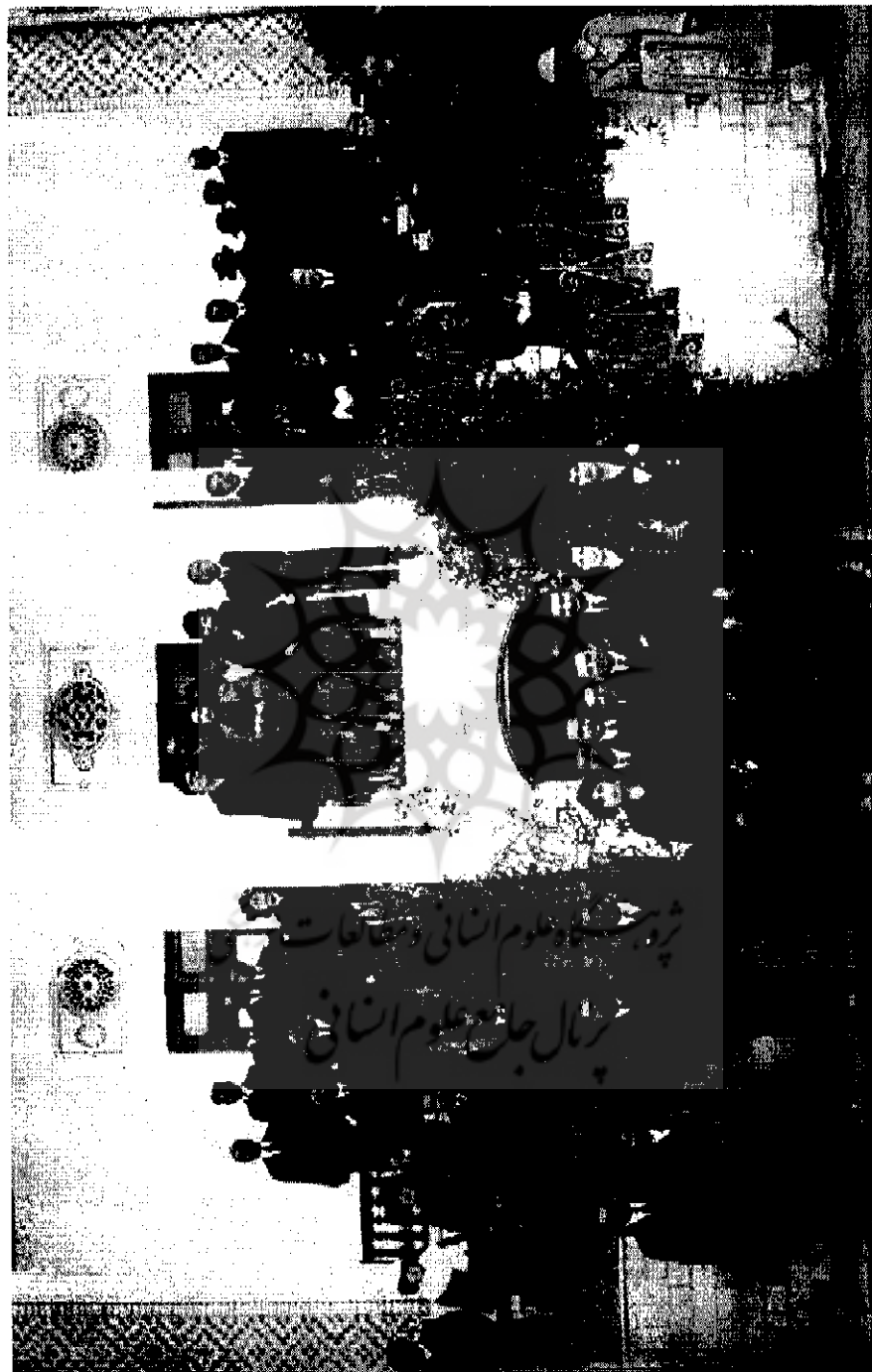
امان‌الله اردلان، استاددار بنادر جنوب در میان عده‌ای از مقامات محلی و همسران ایشان در مراسم کشف حجاب بوشهر، چهارم اسفند ۱۳۱۴ [۱-۵۵۵۵]

جمعی از اعضای کانون بانوان پس از واقعه کشف حجاب [۷۲۵-۳]

افتتاح کلوب زنان شیراز پس از واقعه کشف حجاب به وسیله صفيه نمازی و عده‌ای از مقامات محلی. چهارم بهمن ۱۳۱۴. ۱. صفيه نمازی ۲. ابوالفتح دولتشاهی
استادناز شیراز ۳. سرنوب ابراهیم زندیه (نومادنده لشکر فارس) ۴. سرنوب کریم هدایت (رییس بهداری ارتش) [۱-۳۲۰۸]

صفیه نمازی در مراسم افتتاح کلوب زنان شیراز پس از واقعه کشف حجاب، چهارم بهمن ۱۳۱۴. در کنار وی ابوالفتح دولتشاهی استنادار شیراز نیز دیده می‌شود [۱-۳۲۰۹]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال ملی علوم انسانی

یک گروه موسیقی با حضور یک زن نوازنده، پس از واقعه کشف حجاب [۸۷۲-۷۸۸]

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو فریښی
پرتال جامع علوم انسانی